



Omgevingsanalyse COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 26 februari – 14:00 uur d.d. 27 februari

DCo VWS | met input van RIVM, SZW, IenW, OCW, EZK en BZ

10.2e

Wie is getroffen?	Wie is betrokken?	Wie voelt zich betrokken?
- Nederlanders in gebieden getroffen door COVID-19 - Bedrijven met locaties in China - Bedrijven die voor leveringen afhankelijk zijn van China	- Familie / vrienden van getroffen Nederlanders - Werknemers / klanten van bedrijven die handelen met China	- Actieve burgers die zich (o.a. op Twitter) zorgen maken over het virus. - Algemeen publiek.

Samenvatting

- De media-aandacht voor COVID-19 bereikt woensdag een nieuwe hoogtepunt. Vrijwel alle landelijke en regionale media schrijven erover. Ook op tv is er veel aandacht voor het virus. Diverse landelijke media onderhouden nog altijd een liveblog (o.a. [NU.nl](#), [AD](#), [NOS](#)).
- De gezondheidssituatie in Nederland krijgt een steeds grotere rol in de media. Er is een grote vraag naar meer informatie die door veel media worden beantwoord in de vorm van Q&A's en live-uitzendingen. Zo is er vanavond een live-uitzending over COVID-19 bij NOS om half 9.
- Regionale media berichten dat de GGD's steeds meer vragen binnenkrijgen. Ook bij VWS en RIVM is een sterke stijging van het aantal vragen via verschillende kanalen te zien.
- Hoewel er nog geen sprake is van hamstergedrag, laten drogisterijketens Kruidvat en DA weten dat er de afgelopen dagen veel meer desinfecterende hand-gel en zeep wordt verkocht.
- Donderdagochtend zijn drie nieuwe besmettingen vastgesteld in de Duitse grensplaats Gangelt. Honderden mensen die in Gangelt carnaval hebben gevierd moeten twee weken in quarantaine.

Karakterisering berichtgeving

- De media-aandacht voor COVID-19 bereikt woensdag een nieuwe hoogtepunt. Vrijwel alle landelijke en regionale media schrijven erover. Ook op tv is er veel aandacht voor het virus. Diverse landelijke media onderhouden nog altijd een liveblog (o.a. [NU.nl](#), [AD](#), [NOS](#)).
- Minister Bruins komt woensdagmiddag en -avond veelvuldig terug in de media over COVID-19, zoals in [Telegraaf](#) en aan tafel bij De Wereld Draait Door.
- Het belangrijkste thema vanochtend zijn de drie nieuwe besmettingen in de Duitse grensplaats Gangelt, bij Sittard. Honderden mensen die in Gangelt carnaval hebben gevierd moeten de komende twee weken in quarantaine. Daarnaast melden media dat nu ook in Noorwegen, Griekenland, Roemenië, Georgië, Noord-Macedonië, Pakistan en Brazilië besmettingen zijn.
- Regionale media berichten dat de GGD's steeds meer vragen binnenkrijgen.
- Hoewel er nog geen sprake is van hamstergedrag, laten drogisterijketens Kruidvat en DA weten dat er de afgelopen dagen veel meer desinfecterende hand-gel en zeep wordt verkocht.
- In de media is woensdag en donderdag zeer veel aandacht voor vragen van het publiek. In een extra lange uitzending van Hart van Nederland gaven viroloog Marion Koopmans, Marieke van Schaik (directeur van het Rode Kruis) en Frank Oostdam (directeur van reisbrancheorganisatie ANVR) antwoord op kijkersvragen. [NU.nl](#) beantwoordt woensdagavond in een artikel veelgestelde vragen en ook regionale media, zoals [Rijnmond](#), komen met Q&A's. Jacco Burgers van het Nederlands Huisartsen Genootschap zit donderdagochtend in 'De Ochtendshow to go' van AD. De NOS besteedt donderdagavond om half 9 in een speciale uitzending aandacht aan het nieuwe coronavirus, met o.a. minister Bruins en Jaap van Dissel (RIVM). De NOS gaat in het programma onder meer op zoek naar antwoorden op de vraag of Nederland goed is voorbereid op besmettingen en wat dan de gevolgen zijn voor de samenleving. Ook op de radio is er extra aandacht voor het coronavirus. Van 17.00 tot 18.30 uur beantwoorden deskundigen vragen over het virus in een speciale uitzending van Nieuws en Co op NPO Radio 1.
- Dat er bij het publiek behoefte is aan dit soort informatie blijkt ook uit het [AD](#)-artikel "Coronavirus: hoe herken je de symptomen en wat kun je doen om besmetting te voorkomen?". Dit online artikel is volgens de website van het AD al ruim een half miljoen keer gelezen.
- Ten slotte is er veel media-aandacht voor de vele verschillende aspecten van de uitbraak, zoals de gevolgen voor Nederlandse bedrijven. Terugkerend geluid: het is nog lastig om de exacte omvang van de schade te bepalen, maar als het zich zo doorzet, dan wordt de schade fors.

Zie hieronder de belangrijkste nieuwe ontwikkelingen die naar voren komen in de media:

Aantallen

- Wereldwijd zijn 82,104 besmettingen bevestigd en 2,800 mensen overleden ([WHO](#)).

Mogelijke besmettingen in Nederland

- Een mogelijke besmetting leidde donderdag tot tijdelijke sluiting van Gezondheidscentrum Zorgpost in Emmeloord. Uiteindelijk bleek er sprake van loos alarm, meldt [de Stentor](#).

Besmettingen in Europa

- Er is nu ook sprake van besmettingen in Denemarken, Noorwegen, Roemenië, Estland, Griekenland, Noord-Macedonië en Georgië.
- In het Duitse Gangelt, net over de grens bij Sittard, zijn drie nieuwe besmettingsgevallen ontdekt. Een vierde persoon heeft het virus vermoedelijk onder de leden (o.a. [Limburg](#), [ANP](#)). Honderden mensen die naar carnaval in Gangelt zijn geweest moeten veertien dagen lang thuis in quarantaine blijven ([RTL Nieuws](#)).

Beschrijving van de uitbraak in de media

- In een interview met de Italiaanse krant La Repubblica zegt Maria Rita Gismondo dat Italië doet alsof het in staat van oorlog verkeert, maar dat het om niet veel meer dan een normaal griepvirus gaat. Er is volgens haar sprake van 'een bombardement van berichten die angst aanwakkeren en voor collectieve hersenspoeling zorgen' ([AD](#)).

Politiek

- De Tweede Kamer wordt volgende week geïnformeerd over COVID-19. Na een zogenoemde technische briefing gaat de Kamer in debat over de uitbraak, na voorstel van de PVV daartoe.
- Coalitiepartijen CDA en D66 stelden eerder deze week al vragen aan minister Bruno Bruins over de maatregelen die Nederland treft om de verspreiding van het nieuwe coronavirus tegen te gaan. Partijen willen vooral weten wat er wordt gedaan in de grensgebieden ([ANP](#)).

Informatiebehoefte

RIVM

- Het aantal inkomende telefoongesprekken bij het RIVM (392) ligt woensdag een stuk hoger dan het record van dinsdag (288). Ook het aantal mails (290) is zeer sterk gestegen, met bijna een verdubbeling ten opzichte van het vorige hoogtepunt van dinsdag (150).
- Woensdag 26 februari zijn in totaal 4023 berichten over het nieuwe coronavirus binnengekomen bij het RIVM. Dit is veruit de drukste dag tot nu toe. Veelgestelde vragen zijn:
 - Wat gebeurt er in Italië en kan dat ook in Nederland gebeuren?
 - Wat zijn de gevolgen voor Nederland van wat er in Italië aan de hand is?
 - Is Nederland wel goed voorbereid?
 - Hoe gaan we om met de situatie in Limburg/Duitsland?
 - Waarom zegt het RIVM nog steeds: geen reden tot paniek?
 - Wat klopt er van het gerucht dat de incubatietijd langer dan 14 dagen is?
 - Kan ik nog wel op vakantie? Op wintersport?

VWS

- Woensdagavond zijn er door Webcare van VWS 202 berichten verwerkt, voornamelijk over het coronavirus en #IkZorg. Donderdagochtend staan er 174 berichten open over dezelfde onderwerpen. Het zijn vooral vragen over welke maatregelen men moet treffen tegen mogelijke besmetting en tweets met 'kritiek op het gebrek aan genoeg voorzorg'.

Gedrag (Nederland)

Voorbereidingen in de zorg op uitbraak

- Het is een 'reëel risico' dat er binnenkort iemand met het coronavirus in Nederland opduikt, zegt minister Bruno Bruins woensdag. Hij wil het publiek meer informatie geven over het virus. Veel media schrijven hierover, waaronder [Telegraaf](#). Ook zit de minister aan tafel bij DWDD.
- Wie vermoedt het nieuwe coronavirus te hebben opgelopen, moet eerst rustig op Thuisarts.nl kijken, de site van Het Nederlands Huisartsen Genootschap, en op de site van het RIVM. Daar kun je zien of de vermoedens enigszins gegrond zouden kunnen zijn (ANP).
- Zorgorganisaties in Nederland zijn extra alert op mensen die mogelijk besmet zijn met het nieuwe coronavirus. Dat meldt de branchevereniging van zorgorganisaties ActiZ, waarbij ongeveer vierhonderd organisaties zijn aangesloten. ActiZ heeft in een instructie alle symptomen beschreven waar zorgmedewerkers op moeten letten ([ANP](#)).
- [AT5](#) spreekt met de belangrijkste instanties in Amsterdam over hun voorbereidingen.
- Bij huisartsenpraktijk de Dolgraaf in Arcen krijgen patiënten geen hand meer als ze de huisarts bezoeken, meldt [Omroep Venlo](#). Dit besluit heeft de praktijk genomen uit voorzorg tegen het coronavirus. Het besluit om geen handen te geven heeft de praktijk in Arcen zelfstandig genomen. Het is geen besluit van Cohesie, het samenwerkingsverband van huisartsen in Noord-Limburg. Bij Cohesie volgen ze de richtlijnen van het RIVM en de GGD.
- Carla van Velden van Cohesie laat weten dat de huisartsenzorg in Noord-Limburg goed voorbereid is. 'Mocht er een uitbraak komen in deze regio, liggen de draaiboeken klaar. Ook is er een crisisteam dat van dag tot dag kijkt of er dingen moeten worden aangepast. Zolang er geen uitbraak is in onze regio, is het van belang om mensen niet onnodig ongerust te maken.'

GGD

- De GGD regio Utrecht in Zeist krijgt veel vragen binnen over COVID-19. De afgelopen twee weken werd het steeds drukker, meldt [RTV Utrecht](#). Van tien vragen per dag tot bijna honderd.
- Bij huisartsenpraktijken in de regio wordt serieus rekening gehouden met de uitbraak van het coronavirus. Zo ligt er bij een groot aantal praktijken een coronaprotocol en een 'coronapakket' klaar. Dat blijkt uit een steekproef van [RTV Rijnmond](#).
- Bij GGD Drenthe komen deze week veel telefoontjes binnen van bezorgde mensen met vragen over het coronavirus. "Sommigen willen weten of ze het virus mogelijk hebben, anderen vragen zich af of het wel veilig is om naar een bepaald land te reizen", zegt arts infectieziektebestrijding Ivar van Dijk tegen [RTV Drenthe](#).
- De kans dat COVID-19 ook Nederland bereikt, wordt groter nu het virus ook in Europa op steeds meer plaatsen opduikt. Dat zegt Hetty Koppenaal, arts infectieziektes van de GGD Zeeland bij [Omroep Zeeland](#). Toch hoeven we ons volgens Koppenaal geen zorgen te maken over het virus.

Verkoop hygiëneproducten en mondkapjes in Nederland

- Het gaat hard met de verkoop van hygiëneproducten, meldt o.a. [NOS](#). Vooral desinfecterende hand-gel en zeep worden meer verkocht, merken drogisterijen. Vooralsnog lijkt er geen sprake van hamstergedrag.
- Kruidvat laat weten dat er daar vijf keer zo veel hand-gel en twee keer zoveel zeep wordt verkocht dan normaal in februari. De drogisterijketen kampt nog niet met tekorten. "Dat komt omdat we een paar weken geleden al extra hebben ingeslagen", zegt een woordvoerder.
- Ook DA geeft aan dat het hard gaat met de desinfecterende hand-gel en de zeep. "Wij merken ook dat het steeds lastiger wordt om die artikelen te krijgen. Met mondkapjes is het al haast onmogelijk."

Nederlanders in 'coronagebieden'

- Media melden dat de gezondheidsautoriteiten op Tenerife bestuderen of zo'n honderd gasten van het hotel dat afgesloten is vanwege het coronavirus binnenkort naar huis kunnen. Het gaat om mensen die afgelopen maandag zijn gearriveerd en daardoor geen enkel contact hebben gehad met een van de mensen die besmet zijn. Er wordt niet vermeld of er Nederlanders onder deze groep zijn.
- De quarantaine in het Grand Hotel Europa in Innsbruck, waar ook twee Nederlanders verblijven, is opgeheven, meldt BZ woensdagavond ([Twitter](#)).

Sport

- De organisatie van de NN CPC Loop in Den Haag waarschuwt deelnemers in verband met het coronavirus op de gezondheid te letten in aanloop naar het evenement. Deelnemers wordt afgeraden mee te doen als er in de twee weken voorafgaand aan de loop koortsverschijnselen zijn in combinatie met hoesten of kortademigheid ([Omroep West](#)).

Onderwijs

- Donderdagochtend zijn er weinig nieuwsberichten over het Coronavirus mbt OCW thema's. In het PO/VO zijn er enkele bezorgde twitterberichten van ouders die zich afvragen of ze hun kinderen (na de vakantie) met name in Limburg gewoon naar school kunnen laten gaan.
- In Amsterdam worden schoolreisjes naar Rome geannuleerd.
- In het Hoger onderwijs laten scholen en universiteiten weten de aanwijzingen van het MinBZ en RIVM op te volgen. In Erasmus Magazine wordt de woordvoerder van OCW geciteerd bij de vraag of het hoger onderwijs de poorten moet sluiten in geval van een uitbraak zoals in Italië.
- Het antwoord luidt: We willen niet op de zaken vooruitlopen en volgen hierin de adviezen op vanuit VWS en RIVM".

Reizen

- Bij BNR Nieuwsradio vertelt de ANVR, de brancheorganisatie van reisorganisaties dat er geen draaiboek klaarligt voor een massale uitbraak van het coronavirus. Ze geven aan dat het reisadvies van Buitenlandse Zaken leidend is.
- In het AD staat een artikel met vraag & antwoord voor Nederlanders die een reis hebben geboekt naar een gebied waar het coronavirus is vastgesteld. Ze melden dat zolang het reisadvies niet rood of oranje is, men gewoon kan gaan. Als je al op reis bent en het reisadvies verandert, dan moet de reisorganisator hulp en bijstand bieden, meldt het AD.

Goederenvervoer

- Het aantal vrachtvluchten tussen China en Europa herstelt zich licht, meldt Evofenedex. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in de Chinese havens, zegt beleidsadviseur lucht- en zeevracht Spoel. 'In Shanghai worden containers vanaf de vrachtauto nu rechtstreeks aan boord van schepen geplaatst en andersom, om volgelopen terminals te omzeilen.' Wat deze situatie uniek maakt is het effect zowel op zee als in de lucht, aldus Spoel. Evofenedex verwacht vanaf mei structurele verbetering. Spoel tweet over Zuid-Korea: 'Terwijl de logistiek met China licht verbeterd, lijkt nu in Zuid Korea de situatie te verslechteren met volgelopen havens, geannuleerde vluchten en gesloten fabrieken'

Luchtvaart

- KLM neemt extra maatregelen naar aanleiding van de verdere verspreiding van COVID-19. KLM legt de inhuur van externe medewerkers aan banden en voert een (gedeeltelijke) personeelsstop in. Ook schort het bedrijf een deel van de investeringen op. Aan de 28.000 werknemers is gevraagd vakantiedagen op te nemen omdat er momenteel minder vluchten worden uitgevoerd.
- Journalist Yteke De Jong (Telegraaf) gaat in online artikel in op mogelijke gevolgen bij aanhoudende crisis: [...] wat KLM aankondigde, is eigenlijk nog kinderspel met wat zich gaat voltrekken als de crisis nog langer gaat duren. Als de vluchten per eind maart richting China niet worden hervat, is dat het startsein voor grotere ingrepen. Te denken valt aan vrijwillige vertrekregelingen, een loonoffer of ontslagen bij ondersteunende afdelingen. De Jong stelt in Telegraaf-video dat het een 'rampzalig' jaar wordt voor de luchtvaart.
- FD-journalist Dohmen stelt op tv bij WNL Vandaag dat het effect van het coronavirus zware, zelfs blijvende gevolgen kan hebben op de totale luchtvaartindustrie.
- KLM heeft vliegtuigen op intercontinentale vluchten uitgerust met speciale coronakits. De luchtvaartmaatschappij wil deze pakketten ook op Europese vluchten gaan inzetten.

Havens en maritiem

- GGD Rotterdam-Rijnmond ziet geen aanleiding om speciale maatregelen te nemen voor het Rotterdamse havengebied in verband met de coronacrisis.
- Havenbedrijf Antwerpen meldt dat de containeroverslag de laatste weken met meer dan 20% is gedaald.

Spoor

- Een groep NS-medewerkers maakt zich zorgen over ventilatiesystemen in treinstellen die met elkaar verbonden zijn waardoor het virus zich over het hele voertuig zou kunnen verspreiden. Vakbond FNV-spoor heeft er bij de NS op aangedrongen dat er een actieplan moet komen.
- De Nederlandse Spoorwegen (NS) bereiden zich met andere ov-bedrijven gezamenlijk voor op de uitbraak van het nieuwe coronavirus in Nederland. De spoorvervoerder wilde niet speculeren of treinen worden stopgezet als de eerste besmetting in eigen land een feit is ([ND](#)).

Arbeidsmarkt

- De berichtgeving rondom het coronavirus en de gevolgen voor de arbeidsmarkt is in vergelijking met gisteren iets toegenomen.
- *Volkskrant* wijdt twee artikelen aan de mogelijke gevolgen die het coronavirus heeft voor Nederlandse bedrijven en de Nederlandse economie. Zo schrijft de krant dat Nederlandse bedrijven die vanuit China importeren en exporteren problemen ondervinden. Ook bedrijven die consumentengoederen importeren uit China ondervinden problemen. De krant verwijst vervolgens naar de mogelijkheid die bedrijven tot hun beschikking hebben om werktijdverkorting voor hun personeel aan te vragen (ook *AD (Haagse Courant)*).
- *De Limburger* meldt dat het aantal bedrijven dat een beroep op werktijdverkorting wil doen, toeneemt. Zo hebben 100 bedrijven een aanvraag gedaan, waarvan 45 'groen licht' hebben gekregen, aldus de krant (ook *ANP*). Op sociale media wordt hiernaar ook verwezen.
- *Telegraaf* schrijft dat Nederlandse bedrijven maatregelen nemen om de gevolgen van het coronavirus op te vangen. Zo stelt bijvoorbeeld KLM voorlopig een vacaturestop in. Het gaat onder meer om de beperking van de inhuur van tijdelijke krachten en consultants, aldus *Telegraaf*. Verder meldt de krant dat KLM personeel wordt gevraagd om zoveel mogelijk vakantiedagen op te nemen, nu een deel van de vluchten is opgeschort. Op sociale media wordt ook naar de bezuinigingsmaatregelen van KLM verwezen.
- Ook verwijst *Telegraaf* naar het feit dat bedrijven minder werk hebben en om die reden een aanvraag hebben gedaan voor werktijdverkorting.
- In een opiniestuk in *FD* komen Bart Kuipers (haveneconoom Erasmus UPT) en Jin Chen (Dutch China Desk Grant Thornton) aan het woord. Zij zijn van mening dat de impact dat het coronavirus op onder meer de Nederlandse bedrijven heeft nog 'niet lijkt [te zijn] doorgedrongen' tot de Nederlandse beleidsmakers.
- Kuipers en Chen denken dat als de coronacrisis nog twee maanden duurt, veel bedrijven in grote moeilijkheden komen. Nu al zijn er ondernemers die nauwelijks aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen, aldus Kuipers en Chen. Verder vinden zij dat de mogelijkheid van werktijdverkorting een goede zaak is, maar vinden wel dat de regering meer moet doen, ook voor China.

Pensioenen

- *NRC Next* meldt dat de afspraken in het pensioenakkoord weer ter discussie staan, vooral omdat afgelopen jaar de rente is blijven dalen. De daling van de rente wordt onder meer gerelateerd aan de uitbraak van het coronavirus, waardoor de financiële gezondheid van de fondsen daalde, aldus *NRC Next* (ook *FD*).

Gedrag (buitenland)

Duitsland

- Duitse gezondheidsautoriteiten zijn op zoek naar ongeveer 300 bezoekers van een carnavalsfeest in het Duitse Langbroich net over de grens met Nederland. Ze hebben alle gasten van het feest opgeroepen zich telefonisch te melden en hun huis niet te verlaten. Ze moeten 14 dagen in quarantaine. Op het feest dat op 15 februari plaatsvond, zijn drie en mogelijk vier mensen besmet geraakt ([NOS](#)).
- Op Duitse social media maken mensen verwijten aan het met het coronavirus besmette echtpaar uit Gangelt, vlak over de Nederlandse grens bij Schinveld. Hun wordt verweten dat ze mee hebben gedaan aan een carnavalsviering in hun gemeente op 15 februari. Bestuurder Stephan

Pusch van de regio Heinsberg roept mensen in een donderdag verspreide videoboodschap op te stoppen met dit soort verwijten en liever medegevoel te tonen (ANP).

Zuid-Korea

- Er zijn 505 nieuwe besmettingen met het coronavirus in Zuid-Korea. Dat is tot dusver de grootste stijging in het land op één dag. De eerste besmetting werd op 20 januari vastgesteld. Sindsdien zijn in totaal 1.766 personen positief getest. Dertien patiënten zijn er overleden ([NU.nl](#)).

Vaticaan

- Paus Franciscus heeft een mis afgezegd omdat hij ziek is. Het Vaticaan zegt niets over de aard van de ziekte, alleen dat de 83-jarige kerkvader "enigszins onwel" is. Tijdens de mis op Aswoensdag was te zien dat de paus aan het hoesten was en zijn neus snoot. De rest van zijn werkzaamheden kan wel doorgaan vandaag. Media nemen dit op in het coronanieuws.

Iran

- Het aantal mensen dat het nieuwe coronavirus heeft in Iran is in een dag tijd met 106 gestegen tot 245. Dat melden lokale media. Het dodental is opgelopen tot 26 (ANP).

Sport

- [NU.nl](#) en [NOS](#) inventariseren de belangrijkste sportevenementen die zijn afgelast of uitgesteld.

Betekenisgeving

Kritiek op overheid

- De kritiek op minister Bruins neemt toe, schrijft [Nieuwsuur](#) woensdag op Twitter. Volgens Kamerleden doet Nederland te weinig om besmettingen met het coronavirus in kaart te brengen. Denkt de minister nog steeds dat "het risico klein is voor Nederland", zoals hij eerder schreef?

Chinese ambassadeur uit waardering voor Nederland

- Bij een persbriefing van tijdschrift *Diplomat* vertelde de Chinese ambassadeur in Nederland, Xu Hong, dankbaar te zijn voor steunbetuigingen van het Nederlandse koningshuis, premier Rutte en de vele Nederlanders die hun steun hebben betuigd in mails en brieven aan de ambassade.